

# Sławomir Sałaciński, Wojciech Borkowski, Longin Pluta, Marek Zalewski

---

## Krzemionki, gm. Bodzechów, woj. kieleckie. Rezerwat Archeologiczny

---

Informator Archeologiczny : badania 19, 24

---

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zakończono wykopy na dwóch, odległych od siebie ok. 70 m krańcach stanowiska. Łącznie zbadano 105 m<sup>2</sup> powierzchni.

Eksploatacją objęto środkową strefę łagodnego północno-wschodniego stoku cypłowatego wzniesienia otoczonego rozlewiskiem bezimiennego cieku oraz podmokłymi łąkami, usytuowanego w bezpośrednim zapleczu doliny Noteci. Odsłonięto tu fragment ziemnej budowli słupowej kultury łuzyckiej otoczonej niewielkimi, owalno-okrągłymi w rzucie poziomymi jamami gospodarczymi. Szczególną uwagę zwraca zarejestrowany w wykopie 5 grób szkieletowy /kobiety/ grupy Kruski KCSz z charakterystyczną dla kultur "stepowych" tego okresu pozycją ułożenia zwłok.

Następnie badania skoncentrowano w dolnej partii wyżej wzmiankowanego wzniesienia. Zarejestrowano południowy oraz południowo-wschodni zasięg bruku identyfikowanego z wieńcem kamiennym otaczającym grobowiec środkowolatęński. Uchwycono pełną średnicę wieńca, wynoszącą około 10 m. W trakcie jego eksploatacji odkryto grób grupy radziejowskiej kultury pucharów lejkowatych /ob. 31/ oraz grób kultury amfor kalistych /ob. 30/. Obiekt 31 zasługuje na szczególną uwagę. Jest to trzeci znany z terenu Kujaw obiekt sepulkralny tej grupy. W sferze obrzędowości pogrzebowej rejestrujemy silne wpływy KAK /np. burztynowe paciorki rurkowate, wrzecionowate dwustronne ostrza kościane/ użegnętrzniające zbliżony model tanatologii. "Dary" ceramiczne ujawniają z kolei powiązanie lokalnych cech "pucharowych" z elementami tzw. horyzontu starszomurwego KCSz /z fazy I2/. W obrębie jamy grobowej o konstrukcji kamienniej zarejestrowano 8-9 szczątkowych /wybitnie selektywnych/ pochówków zwierzęcych /w tym m. in. bydła, koni, jelenia, psa/ oraz 1-2 szczątkowych pochówków ludzkich. W części zachodniej badanych wykopów odkryto przejawy osadnictwa społeczeństw kultury łuzyckiej w postaci 4 jam gospodarczych.

Najstarszy cykl zasiedlenia stanowiska reprezentuje jama kultury ceramiki wstęgowej rytej /ob. 32/, z którym również należy łączyć odsłonięty fragment nasiennej budowli słupowej. Treść kulturową wypełniają jamy tworzące znaczna ilość ceramiki naczyńowej, w tym tzw. kuchennej oraz stołowej o charakterystycznej ornamentyce fazy "outowej" tej kultury.

Badań w chwili obecnej nie zamierza się kontynuować.

KRZEMIŃKI, gm. Bodzschów  
woj. kielecki  
Rezerwat Archeologiczny

Państwowe Muzeum Archeologiczne  
w Warszawie

Badania prowadził mgr Sławomir Śabacki przy współpracy mgr. mgr. Wojciecha Borkowskiego, Longina Piny, Marka Zalewskiego. Finansowało PMA. Słódny sezon badań. Kopalnie krzemienia pastuskiego z neolitu i wczesnej epoki brązu /kultury - amfor kalistych i mierzanowicka/.

Klikumiejskie prace rozpoczęto rozpoznaniem geofizycznym w rejonie szybu 6-650 prowadzonym przez ekipę z Pracowni Postępu Fizyko-Technicznego IHKM PAN pod kierownictwem mgr. Tomasa Barucha. Wstępnie wyznaczono centrum wyżej wymienionej jednostki eksploatacyjnej. W wyniku eksploatacji archeologicznej odsłonięto górne części wejść w wykuta w skałe wapiennej wyrobiska na głębokości ok. 3 m. Odkryto 17.780 zabytków krzemienianych, głównie materiałów odpadkowych pochodzących z różnych faz produkcji siekier i dźwi. Wydzielono 44 okazy /33 fr. półwytworów siekier, 6 fr. półwytworów dźwi, 2 fr. półwytworów kilofów, 2 odłupki retuszowane, 1 widr-zatępiec/ należące przede wszystkim do kultury amfor kalistych.

Kontynuowano badania podziemnych wyrobisk szybu 7-610. Zlokalizowano tu dwa poziomy krzemieni występujące w odległości od 20 do 30 cm od siebie. Odkryto 4 chodniki, w tym 2 mieszczące. Ich ściany licowane były dużymi płytami wapiennymi, które umożliwiały oswanie się gruntu i ułatwiały komunikację.

Najbardziej interesujący chodnik odchodził od zasypanego szybu w kierunku północnym i mierzył ponad 20 m długości. Kończył się prowdkiem, w którym znaleziono porzucone kilofy kamienne. Roboty górnicze zostały w tym miejscu przerwane, ponieważ przeno się do wyrobisk sąsiedniej, starszej jednostki eksploatacyjnej. Świadczą o tym otwory wybite w ścianie przodka.

W dwóch chodnikach odkryto po dwa wyraźne, owalne okopnięcia na stropie oraz po jednym regularnym otworze w gruncie po wsadzonych tam łuszczykach, co potwierdza dużą ilość zgromadzonych przy nich węgli drzewnych. Zlokalizowanie okopień w miejscach przecięcia się, bądź zakręcania chodników, ich intensywność, wydają się świadczyć, iż na gruncie rozpalano dodatkowo małe ogniska oświetlające trasy komunikacyjne.

Z pozyskanego materiału krzemiennego wydzielono 35 zabytków. Są to górnicze narzędzia. Zaliczono do nich wszystkie formy noszące ślady pracy. Wyróżniono krzemienne kliny, kuliste i krępodiowate tępki wykonane z doraźnie wykorzystanych fragmentów konkrecji, dźwi o wyraźnie zaznaczonym ostrzu i zbitym tyłcu oraz kamienne kilofy.

Badania wzmiankowanych obiektów będą kontynuowane, ale już teraz można stwierdzić, że rezultaty prac są cennym osiągnięciem. Pozwolą one najprawdopodobniej zrekonstruować system prahistorycznych robót górniczych, a tym samym wpłyną na poszerzenie naszej wiedzy o istotnych zagadnieniach gospodarczych dotyczących neolitu i wczesnej epoki brązu.